

**THERE IS NO ALTERNATIVE. THERE IS NO ALTERNATIVE.
THERE IS NO ALTERNATIVE. THERE IS NO ALTERNATIVE.
THERE IS NO ALTERNATIVE. THERE IS NO ALTERNATIVE.** Tina is dood. Nog niet zo lang geleden was kapitalisme het alternatief. Maar dat is niet meer zo. En Tina is dood.

Middeleeuwen

Reformatie

*D*e feodale machtsstructuren die we kennen uit de Europese 'Middeleeuwen' zijn de vader van wat van wat vandaag kapitalisme heet. Terwijl de clerus en de adel de macht deelden, maar bleven concurreren over de oppermacht, groeide er in de marge –bij de derde stand– een andere economie. Creatieve ondernemers wisten met hun arbeid een zekere autonomie te vergaren en via de oprichting van steden en gilden plekken te creëren waar men zich kon loswrikken van de feodale leenheren. De oorspronkelijke aspiratie om vrij te zijn veranderde echter steeds meer in een poging om de feodale machten te evenaren.

Industriële Revolutie

*D*eze bourgeoisie slaagde er in de loop van de geschiedenis ook echt in om uit de marge te treden en de macht van de feodaliteit sterk te beïnvloeden. Rond de achttiende eeuw van de Westerse tijdrekening ziet men meer mercantilistische staten oprijzen met een sterke nadruk op kapitaalsaccumulatie. Ze hebben in overzeese kolonies voldoende roofoorlog en slavenarbeid te beschikking om dat mogelijk te maken. De handelaars en bankiers die in de 'Middeleeuwen' eerder kleine broertjes leken, stonden nu in het middelpunt. Nadat ook de ideeën van de Verlichting her en der verspreid waren geraakt, drukte de bourgeoisie in Frankrijk haar macht door om dan aan een veroveringstocht door Europa te beginnen. De feodaliteit moest finaal plaats ruimen voor de vrijheid en de democratie.

Interbellum

*D*at zou je denken. Maar toen Napoleon in Waterloo definitief verslagen werd, was de 'revolutionaire' staat allang verworpen tot een keizerrijk en waren de meest dissidente en progressieve krachten een kopje kleiner gemaakt. Een congres in Wenen van alle Europese feodale machthebbers moest het oude regime restaureren en de waarden van de Franse Revolutie voor eens en voor altijd blokkeren. De 'liberale' burgers vervingen hun revolutionaire methoden weer door reformisme om zich te doen gelden. Zo slaagden ze er wonderwel in om ideeën als de uitbouw van een efficiënte natiestaat en de parlementaire 'democratie' alsnog ingang te doen vinden. Minder gegoede sociale groepen werden weerom de dupe. Technische vernieuwingen en een nieuwe koloniale golf vormden mee de basis voor de nieuwe wereldorde die de Restauratie met zich meebracht. De machtskanteling die al eeuwen bezig was, zette zich voort in het voordeel van de rijke burgerij. En de laagste lagen van de klassenmaatschappij werden amper meer dan instrumenten van een industriële wereld. Het politieke spel werd steeds meer bepaald door kapitaal-despoten

enerzijds –die vonden dat eigenbelang, concurrentie en winststreven via geld zonder enige inmenging de vrije loop gelaten moest worden– en meer mercantilistisch ingestelde geesten die een zekere interventie door de staat in dit systeem wel nodig zagen.

Veel meer nog wordt het politieke spel bepaald door bedrijven en ondernemingen die elkaar beconcurreren door productiemiddelen en afzetmarkten te bespelen.

Het modern kapitalisme is een feit.

*D*aarmee is ook meteen de tegenbeweging geboren. Gedurende de hele negentiende eeuw blijven mensen verder vechten tegen de verdrukkende structuren van de feodaliteit, de Restauratie en het eruit ontsproten kapitalisme. De antikapitalistische of socialistische stroming groeide snel, al kreeg ze rake klappen. Een belangrijke opdoffer voor de internationale solidariteit kwam met de Wereldoorlog, toen arbeiders en denkers uit heel Europa en haar kolonies werden opgeroepen om slag te gaan leveren voor het ‘vaderland’. Wanneer de kersverse republieken Duitsland en revolutionair Rusland de wapens deden doven, werd een beeld geschetst voor het verdere verloop van de eeuw. De buitensporige aanpak van Duitsland riep de woede op van Hitler, die socialisten zou trachten uit te roeien. In Spanje werd de oude monarchie omver geworpen door een volksfront van liberalen en antikapitalisten van alle slag, maar weer hersteld in de vorm van een rechts autoritair regime dankzij verregaande strubbelingen binnen het volksfront. Veel betekenisvoller is de rol die de VSA begint te spelen, een land dat zich tot voor kort geïsoleerd had van andere continenten, maar daar sinds de Wereldoorlog verandering in bracht. Deze staat van koloniatoren had nooit echt een feodale fase doorgemaakt, had al een veel sterker kapitalisme van zogenaamde ‘self made men’ uitgebouwd en wist haar antikapitalistische beweging klein redelijk goed klein te krijgen. Na de oorlog bracht het de ‘American dream’ mee naar het Europese werelddeel, met de afkeer voor het rode gevaar erbij. De Noord-Amerikaanse markt begint de wereldeconomie te domineren. Zo sleept de crash van Wall Street meteen ook de wereld mee in een eerste uitbarsting van de globale economische crisis; tevens ook een van de belangrijkste aanleidingen voor een Tweede Wereldoorlog.

Koude Wereldoorlog

*D*it maal was de inzet een pak meer ideologisch. Het leek wel of kapitalisten en socialisten het samen opnamen tegen ondemocratische regimes als het fascisme en het nationaalsocialisme. Maar een keer die veroverd waren, werd duidelijk dat de strijd tussen kapitaal en sociaal nog allesomvattender was geworden dan ervoor. Hoofdrolspelers: VSA (zogenaamde verenigde staten van Amerika) en USSR (zogenaamde unie van socialistische sovjetrepublieken), die hun ‘koude oorlog’ wereldwijd vurig uitvochten op andermans grond. De Westerse naoorlogse kinderen zetten een serie in gang van jongerenculturen in verzet, vaak geïnspireerd door het Russische alternatief. Hun ideeën kregen bijval door een tweede uitbarsting van de globale economische crisis. Toch stak er bij de heersende kringen de ideologie van het neoliberalisme de kop op, het herleefde idee dat het spel van de vrije markt toch maar eens moet ontdaan worden van allerlei inmengingen en correcties vanuit bijvoorbeeld socialistische inspiratie. Het kapitalisme was de enige weg. “There is no alternative.”

De 21ste eeuw

